

Ihmisoikeudet (2h)

Tässä opetusmateriaalissa tutustutaan ihmisoikeuksiin monesta eri näkökulmasta.

Tavoitteet opetussuunnitelman tietoihin, ymmärrykseen ja taitoihin, asenteisiin ja arvoihin liittyen: maailmankuvan ja karttakuvan rakentuminen, ajankohtaisten tapahtumien, ihmismaantieteellisten ilmiöiden seuraaminen ja ymmärtäminen omassa lähiympäristössä ja globaalisti, eri kulttuureiden ja elinkeinojen ymmärtäminen, maantieteellisen ajattelun ja tutkimustaitojen kehittyminen, maantieteellisten aineistojen analysointi, luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmien huomioiminen, alueelliset näkökulmat ja ristiriidat, syy- ja seuraussuhteet, vastuullinen toiminta omassa arjessa ja aktiiviseksi vaikuttavaksi kansalaiseksi kasvaminen.

Oppilaan ymmärrys maantieteellisestä osaamisesta eri yhteiskunnan osa-alueilta syvenee (S2). Pohditaan kriittisesti alueellisia merkityksiä (S2). Oppilaan ymmärrys ihmisoikeuksista ja hyvän elämän edellytyksistä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta syvenee (S5).

Opetuksen tavoite: Oppilas tutustuu ihmisoikeuksiin alueellisesti ja globaalisti. Oppilas tutkii erilaisia maantieteellisiä aineistoja ja osaa sijoittaa tapahtumia ja tietoja kartalle. Oppilaan ymmärrys ihmisoikeuksien erilaisesta toteutumisesta kehittyy. Oppilas oppii tutkimisentaitoja, ryhmätyöskentelyä, argumentointia, analysointia, jäsentämistä ja jakamista.

Arviointi:

Opetuksen aikana tehdään monipuolisesti erilaisia tehtäviä, jotka vaativat monipuolisia taitoja tutkimisessa, havainnoinnissa, tiedon esittämisessä ja ryhmätyöskentelyssä.

Opetuksen toteutus:

1. Johdatus, 5min

- Käydään läpi ensimmäisen aktiviteetin ohjeet

2. Aktiviteetti 1, 15min

- Ryhmissä ihmisoikeuksien keksiminen uudelle planeetalle.

3. Aktiviteetti 2, 20min

- Roolihahmoharjoitus: aineiston lukeminen, kävelyharjoitus.

2. Aktiviteetti 3, Valtio-ryhmissä 30min

- Vaakatehtävä (10min)
- Tehtävän purku (5min)
- Tuloero-tehtävä (10min)
- Tehtävän purku (5min)

3. Aktiviteetti 4, Tulotaso-ryhmissä 20min

- Ihmisoikeuspyramidi (15min)
- Tehtävän purku (5min)

4. Yhteinen lopetus 30min

- YK:n ihmisoikeuksien julistuksen läpikäynti ja oppilaiden puut (10min)
- Ilmastonmuutos ja ihmisoikeudet: nuorten näkökulma ja vaikutusmahdollisuudet (20min)

Ennakovalmistelut ja tarvikkeet:

1. Johdatus
 - a. Teoria: kone, tykki ja teoria **Ihminen liite 1 (teoria).**
2. Aktiviteetti 1
 - a. Ryhmille: noin **10kpl lehtiä/lappuja tms, kyniä.**
 - b. **Tila ja kiinnitysvälineet** lehdille.
3. Aktiviteetti 2
 - a. Oppilaille: roolihahmokortti ja aineisto omasta valtiosta **Ihminen liite 2 (aktiviteetti 2).**
 - b. Kävelytehtävään väittämät ja apukysymykset **Ihminen liite 2 (aktiviteetti 2).**
4. Aktiviteetti 3
 - a. Ryhmille: **vaaka, palloja, vihreä ja punainen kynä, valtion tietopaketti Ihminen liite 2 (aktiviteetti 2).**
5. Aktiviteetti 4
 - a. Ryhmille: **ihmisoikeuslaput Ihminen liite 3 (aktiviteetti 4)** kiinnitettynä **palikoihin.**

Aktiviteetin 1 vaiheet:

Tavoite: Ihmisoikeuksien keskeinen tavoite on turvata jokaiselle hyvän elämän edellytykset. Se miten “hyvän elämän” määrittelemme, saattaa vaihdella. Kuitenkin tietyt elämän perusedellytykset on kirjattu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Harjoituksen tavoitteena on havainnollistaa näitä oikeuksia, ja pohtia yksilön tarpeiden suhdetta yhteisön velvollisuuksiin edistää hyvää elämää.

1. Muodostetaan 4–5 ryhmää. Jokaiselle ryhmälle 10 puun lehteä (ryhmillä eri väriset) ja muutama tussi.
2. Ryhmät pohtivat hyvän elämän perusedellytyksiä ja kirjaavat niitä puun lehdille, jotka kiinnitetään ihmisoikeuksien puuhun.
3. Jätetään puut ja ideat hautumaan näkönsälle, niihin palataan lopuksi.

Tehtävän lähde: <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/menetelmat-ja-materiaalit/harjoitukset/elaman-puu-mita-tarvitaan-hyvaan-elamaan/>

Aktiviteetin 2 vaiheet:

1. Käydään läpi teorian avulla ihmisoikeuksien toteutumista globaalisti.
2. Oppilaat saavat kukin roolihahmon joko Norjasta, Yhdysvalloista, Kiinasta, Namibiasta tai Brasiliasta.
3. Oppilaat tutustuvat omaan valtioon aineiston avulla.
4. Oppilaat asettuvat riviin ja ottavat askeleen eteenpäin aina, kun väittäjä pitää paikkaa oman hahmon kohdalla.
5. Tehtävän purku kävelytehtävän lopuksi, kun oppilaat seisovat vielä paikoillaan.

Miksi kyseiset valtiot?

Namibia – Keskituloinen maa, jossa kuitenkin suuret valtion sisäiset tuloerot. Pidetään yhtenä demokraattisimmista Afrikan valtioista. Pakollinen ja maksuton peruskoulu 6–16-vuotiaille ja yksi korkeimmista lukutaitoprosenteista Saharan eteläpuolisen Afrikan maista (91,5% yli 15-

vuotiaista). Negatiivisina puolina esim. hallituksen korruptio, liian täydet vankilat ja vankien huonot olot, pakolaisoikeuksien tiukat rajoitukset, homoseksuaalisuuden laittomuus ja naisiin kohdistuvan perheväkivallan yleisyys.

Norja – Lähellä Suomea monin tavoin. Ylläpitää pohjoismaista hyvinvointimallia ja kattavaa sosiaaliturvajärjestelmää. Keskiwertoa vauraampi Euroopan maa. Luokiteltu maailman demokraattisimmaksi valtioksi vuodesta 2010 lähtien. Edistyksellistä lainsäädäntöä ja poliittisia käytäntöjä naisten oikeuksien, vähemmistöjen oikeuksien ja LGBT-oikeuksien puolesta. Pakollinen ja maksuton peruskoulu 6–16-vuotiaille. Haasteita esim. saamelaisten oikeuksien kanssa.

Brasilia – Kehittyvä teollisuusmaa, jossa kuitenkin paljon tuloeroja niin yhteiskuntaluokkien kuin roturyhmien sisällä. Äänestäminen vaaleissa on pakollista lukutaitoisille 18–70-vuotiaille. Kansalaisille ilmainen terveydenhuolto. Brasilialaiset pärjäävät keskiwertoa huonommin PISA-tutkimuksissa ja lisäksi rodullinen eriarvoisuus kouluissa ja opetuksessa on erittäin yleistä. Peruskoulu on pakollinen 6–17-vuotiaille, mutta moni jättää koulun kesken. Maan lukutaitoisuusprosentti on ”vain” 93,5 %, mikä tarkoittaa että yli 11 miljoonaa brasilialaisista on lukutaidottomia. Brasiliassa on paljon ihmisoikeuksiin liittyviä ongelmia, esim.: virkavallan korruptio, vankien kurjat olot, naisiin kohdistuva syrjintä ja väkivalta, lapsiin kohdistuva väkivalta, hyväksikäyttö ja ihmiskauppa, mustien ja alkuperäiskansojen syrjintä, lapsityövoiman käyttö ja työlainsäädännön noudattamatta jättäminen.

Yhdysvallat – Liittovaltio eli, jokaisessa osavaltiossa oma lainsäädäntö pohjautuen kuitenkin Yhdysvaltojen perustuslakiin. Massiivisia eroja ihmisoikeuksien toteutumisessa ja suojelemisessa osavaltioiden välillä. Eniten maahanmuuttajia väestössä koko maailmasta. Pakollinen peruskoulu 5–6-vuotiaasta n. 18-vuotiaaksi asti (eli lukion loppuun). Yhdysvallat on ainoa kehittynyt valtio, jolla ei ole yleistä terveydenhuoltojärjestelmää. Paljon kansainvälistä kritiikkiä ihmisoikeusasioissa koskien esim.: systemaattista rasismia, sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ja aborttikieltoja, kansalaisten yksityisyyden loukkaamista, poliisien julmuutta, alaikäisten vankien määrää, kuolemanrangaistuksia ja terveydenhuollon tavoittelemaa taloudellista hyötyä.

Kiina – Maailman suurin tuottaja- ja vientimaa. Yksipuolueinen kansantasavalta, jota hallitsee kommunistinen puolue. Kiinassa on havaittavissa jatkuvasti kasvava kuilu rikkaan ja köyhän väestön välillä. Kansalaisten sanan-, uskonnon-, ja liikkumisvapautta loukataan. Kiinassa on tehtävään valituista valtioista ehkä eniten ja vakavimpia ihmisoikeusloukkauksia. Esim. kiinalainen media on tiukan valvonnan alla. Kiinassa on pakollinen yhdeksän vuoden peruskoulu.

Tehtävän lähde: <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/menetelmat-ja-materiaalit/harjoitukset/askel-eteenpain/>

Aktiviteetti 3 vaiheet:

1. Palataan luokkaan ja jakaudutaan ryhmiin valtion mukaan. Ryhmillä on aineisto omasta valtiosta, josta he saavat tietoa miten heidän hahmojensa valtio suojelee ihmisoikeuksia ja toisaalta, miten se mahdollisesti loukkaa niitä.
2. Ryhmä merkkää aineistoon vihreällä hyvät asiat ja punaisella huonot.

3. Ryhmä jakaa pallot vaakakuppeihin sen mukaan ovatko/toteutuvatko ne heidän mielestä hyvin vai huonosti omassa valtiossa.
4. Tehtävän purku. Vertaillaan valtioiden vaakoja: Missä ihmisoikeudet toteutuvat ehkä paremmin kuin muualla? Toteutuvatko ne missään valtiossa täydellisesti?

Vaakoja voi tilata esim: <https://leluakatemia.fi/vaaka-500-ml-vaakaamparit-21-93404>

Aktiviteetti 4 vaiheet:

1. Oppilaat ryhmitellään uudestaan tulotasojen mukaan. 1 ryhmä korkeatuloisia, 1 ryhmä keskituloisia ja 2–3 ryhmää pienituloisia.
2. Jokainen ryhmä saa palikoita, joissa lukee eri ihmisoikeuksia poimittuna YK:n julistuksesta ja erillissopimuksista. Tehtävänä on kasata niistä pyramidi siten, että pohjalle jäävät vähiten tärkeimmät ja ylimmäksi ryhmälle tärkein. Ryhmän pitää arvottaa oikeudet tärkeimmästä vähiten tärkeimpään omien hahmojensa etujen mukaisesti. Nyt ei ole tarkoitus miettiä omaa itseä, vaan asettua hahmon asemaan. Kaikki palikkoihin nimetyt oikeudet ovat tärkeitä, mutta mitkä olisivat oman hahmon/ryhmän hahmojen edun mukaisesti tärkeimmät?
3. Puretaan tehtävä käymällä läpi ryhmien tärkeimpiä/vähiten tärkeitä oikeuksia ja niiden perusteluita.
 - a. Pohditaan kysymyksiä: Onko pyramideissa eroja riippuen hahmojen tulotasosta? Mistä erot voisivat johtua? Oliko oikeuksia vaikea arvottaa tärkeimmistä vähemmän tärkeisiin? Mitä luulette, toteutuvatko teidän mielestänne tärkeimmät oikeudet hahmonne elämässä? Entäpä omassanne?

Tehtävän lähde: <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/menetelmat-ja-materiaalit/harjoitukset/oikeuspyramidi/>

Pyramidipalikat voi tilata esim: https://leluakatemia.fi/pinottavat-palikat-lapinakyva-50-kpl-1168-383-0614?gclid=Cj0KCQjw7aqkBhDPARIsAKGa0oLpMyqOIIz5PmW-1cAJ-8aplNQaT5UeXU2DdzKZ_Sb_-ssMoqUqpdEaAgbOEALw_wcB

Yhteinen lopetus vaiheet:

Oppilaat saivat opetuksen alussa pohtia omasta näkökulmastaan ”hyvän elämän” määritteleviä tekijöitä. Nyt näiden rinnalle otetaan YK:n ihmisoikeuksien julistukseen (ja erillissopimukseen) listatut oikeudet. Löytyykö oppilaiden puista tai YK:n julistuksesta mainintaa ilmastotoimista ja niiden tärkeydestä?

1. Ohjaaja tai joku ryhmän jäsen esittelee millaisia lehtiä puista löytyy.
2. Oppilaille laitetaan näkyviin YK:n julistuksesta löytyviä oikeuksia (samat kuin oikeuspyramidissa oli). Kysytään oppilailta mitä samoja oikeuksia löytyy, puuttuuko heidän puistaan jotain olennaista ja puuttuuko YK:n julistuksesta jotain. Suojeleeko YK:n julistus nuorten oikeuksia, kun ilmastonmuutos etenee ja uhkaa niistä monia?

Lisätietoa ihmisoikeuksista ja ilmastonmuutoksesta

<https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/ilmastonmuutos-ja-ihmisoikeudet/>